

**"XAVFSIZ TURIZM" KONSEPSIYASI DOIRASIDA TRANSPORT VA
TURIZM OBYEKTLARIDA JINOYATLARNING BARVAQT
PROFILAKTIKASI**

Nazaraliyev Islomjon Ikromjon o'g'li
O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi

207-o'quv guruhi kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20497184>

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda "Xavfsiz turizm" konsepsiyasi doirasida transport infratuzilmasi va turizm obyektlarida jamoat xavfsizligini ta'minlash hamda jinoyatchilikning barvaqt oldini olish masalalari ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilingan. Yo'lovchilar va turistlar oqimining ortishi sharoitida o'g'rilik, firibgarlik kabi mulkiy jinoyatlarning viktimologik sabablari ochib berilgan hamda ichki ishlar organlari faoliyatida xavfsizlikni ta'minlashning profilaktik mexanizmlarini takomillashtirish yuzasidan takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: transport obyektlari, turizm, xavfsiz turizm konsepsiyasi, yo'lovchilar xavfsizligi, jamoat tartibi, mulkiy jinoyatlar, barvaqt profilaktika, viktimogen vaziyat.

**EARLY PREVENTION OF CRIMES AT TRANSPORT AND
TOURISM FACILITIES WITHIN THE FRAMEWORK OF THE "SAFE
TOURISM" CONCEPT**

Annotation: This article scientifically and practically analyzes the issues of ensuring public safety and early crime prevention at transport infrastructure and tourism facilities in Uzbekistan within the framework of the "Safe Tourism" concept. In the context of an increasing flow of passengers and tourists, the victimological causes of property crimes such as theft and fraud are revealed, and proposals are

Contact: 99 826 99 56

developed to improve the preventive mechanisms for ensuring security in the activities of internal affairs bodies.

Keywords: transport facilities, tourism, safe tourism concept, passenger safety, public order, property crimes, early prevention, victimogenic situation.

РАННЯЯ ПРОФИЛАКТИКА ПРЕСТУПЛЕНИЙ НА ОБЪЕКТАХ ТРАНСПОРТА И ТУРИЗМА В РАМКАХ КОНЦЕПЦИИ «БЕЗОПАСНЫЙ ТУРИЗМ»

Аннотация: В данной статье научно-практически анализируются вопросы обеспечения общественной безопасности и раннего предупреждения преступности на объектах транспортной инфраструктуры и туризма в Узбекистане в рамках концепции «Безопасный туризм». В условиях растущего потока пассажиров и туристов раскрыты виктимологические причины имущественных преступлений, таких как кражи и мошенничество, а также разработаны предложения по совершенствованию профилактических механизмов обеспечения безопасности в деятельности органов внутренних дел.

Ключевые слова: объекты транспорта, туризм, концепция безопасного туризма, безопасность пассажиров, общественный порядок, имущественные преступления, ранняя профилактика, виктимогенная ситуация.

O'zbekistonning boy tarixiy-madaniy salohiyati va qulay geografik joylashuvi mamlakatimizda turizm hamda transport logistikasi sohalarini jadal rivojlantirish uchun ulkan imkoniyatlar yaratmoqda. Sayyohlar oqimining ortishi va xalqaro hamda mahalliy transport qatnovlarining jadallashuvi iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatishi bilan bir qatorda, jamoat xavfsizligini ta'minlash borasida ichki ishlar organlari (IIO) oldiga yangi, o'ziga xos vazifalarni ham qo'ymoqda. Transport tugunlari (aeroportlar, temir yo'l vokzallari, avtoshohbekatlar) va turistik maskanlarda sodir etilishi ehtimoli yuqori bo'lgan jinoyatlarning barvaqt oldini olish

– bevosita mamlakatning xalqaro imidji va investitsiyaviy jozibadorligini belgilovchi eng muhim omillardan biridir.

Kriminologiya va viktimologiya fani nuqtai nazaridan, transport va turizm obyektlari kriminogen xavf yuqori bo'lgan hududlar toifasiga kiradi. Bunga, birinchidan, fuqarolar va xorijiy sayyohlarning doimiy ravishda gavjum bo'lishi hamda ularning tezkor harakatlanishi (tranzit hudud xususiyati) sabab bo'ladi. Ikkinchidan, yo'lovchilar va sayyohlar odatda o'zlari bilan katta miqdordagi naqd pul, bank kartalari, qimmatbaho texnika vositalari (kamera, noutbuk, telefon) hamda shaxsiy hujjatlarni olib yuradilar. Sayohat jarayonida odamlarda jismoniy charchoq, safar oldi hayajoni, shoshilish yoxud yangi joydagi taassurotlarga berilish oqibatida shaxsiy xavfsizlikka nisbatan hushyorlik keskin pasayadi. Bu holat kissavurlar, firibgarlar va o'zganing mulkini talon-toroj qilishni maqsad qilgan shaxslar uchun o'ta qulay "viktimogen vaziyat"ni (qurbonga aylanish ehtimolini) yaratadi. Shu bois, bu kabi joylarda aynan o'g'rilik, ta'magirlik, noqonuniy valyuta ayirboshlash va firibgarlik kabi mulkiy jinoyatlar ko'p qayd etiladi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda mazkur tahdidlarning oldini olish va xorijlik mehmonlar hamda fuqarolarning xotirjamligini ta'minlash maqsadida "Xavfsiz turizm" konsepsiyasi hayotga joriy etildi. Bu borada IIO tizimida maxsus Xavfsiz turizmni ta'minlash boshqarmalari va Transportda xavfsizlikni ta'minlash bo'linmalari faoliyati zamonaviy asosda qayta tashkil etildi. An'anaviy polisiya yondashuvidan farqli o'laroq, bugungi kunda ushbu sohaviy xizmatlar xodimlari faqatgina jinoyat sodir bo'lgandan keyin jazo qo'llash yoki tergov qilish bilan cheklanmayapti. Ular sayyohlarga va yo'lovchilarga bevosita amaliy yordam ko'rsatuvchi, xorijiy tillarni puxta o'zlashtirgan hamda jinoyatning sabab va sharoitlarini u sodir bo'lmasidan avval bartaraf etuvchi haqiqiy "himoyachi va ko'makchi" sifatida faoliyat olib bormoqda.

Transport va turizm obyektlarida jinoyatchilikning barvaqt profilaktikasini tashkil etishda zamonaviy raqamli texnologiyalarning o'rnini beqiyosdir. "Xavfsiz shahar" va "Xavfsiz turizm" tizimlari doirasida aeroport, vokzal, mehmonxonalar va tarixiy majmualarda yuzni tanish (Face ID) xususiyatiga ega intellektual videokuzatuv kameralarining o'rnatilishi kriminogen vaziyatni nazorat qilishda inqilobiy o'zgarish yasadi. Ushbu tizimlar orqali qidiruvda bo'lgan yoxud o'zini shubhali tutib, maqsadli ravishda sayyohlarni kuzatayotgan shaxslar avtomatik ravishda aniqlanib, patrullik qilayotgan xodimlarning elektron planshetlariga zudlik bilan xabar yuboriladi. Bu ilg'or yondashuv jinoyat niyatidagi shaxsni o'z qilmishini oxiriga yetkazmasdan turib to'xtatish va ashyoviy dalillar bilan qo'lga olish imkonini beradi.

Shu bilan birga, profilaktika faqatgina ichki ishlar organlari kuchlari bilan cheklanib qolmasligi lozim. Sayyohlik firmalari, mehmonxona ma'muriyati, avia va temir yo'l darchalari, taksi xizmatlari hamda gid-tarjimonlar bilan mustahkam ijtimoiy-huquqiy hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur. Yo'lovchilar va sayyohlar e'tiborini shaxsiy xavfsizlik qoidalariga qaratish, litsenziyasiz taksi xizmatlari yoki noqonuniy valyuta ayirboshlovchilar xizmatidan foydalanmaslik haqida ogohlantiruvchi vizual, informatsion va audio materiallarni transport kutish zallari hamda poyezd, samolyot ichida muntazam taqdim etish (viktimologik profilaktika) – mulkiy jinoyatlarning keskin kamayishiga xizmat qiladi.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, "Xavfsiz turizm" konsepsiyasi doirasida transport va turizm obyektlarida jinoyatlarning barvaqt oldini olish tizimini yanada takomillashtirish maqsadida quyidagilarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Birinchi, barcha turistik marshrutlar va yirik transport tugunlarini (aeroport, avto va temir yo'l vokzallari) to'liq intellektual videokuzatuv tizimlari bilan qamrab olish hamda ularni IIOning yagona analitik markaziy ma'lumotlar bazasiga integratsiya qilish;

Ikkinchidan, xorijiy sayyohlar va fuqarolarimiz uchun qulay bo'lgan, ko'p tilli interfeysga ega "UzSafeTravel" (yoki shunga o'xshash SOS-tugmali) rasmiy mobil ilovasini amaliyotga joriy etish, unda yaqin oradagi IIO tayanch punktlari, tibbiyot muassasalari hamda ruxsat etilgan xavfsiz xizmat ko'rsatish obyektlarini elektron xaritada aks ettirish;

Uchinchidan, transport va turizm obyektlarida xizmat olib boruvchi IIO xodimlarining xorijiy tillarni bilish darajasini hamda "turistik polisiya" yondashuvi (xizmat ko'rsatishga va yordam berishga yo'naltirilgan mehmondo'st polisiya) bo'yicha psixologik ko'nikmalarini doimiy oshirishga qaratilgan maxsus o'quv-trening dasturlarini muntazam o'tkazib borish.

Ushbu chora-tadbirlar mamlakatimizning turistik va tranzit salohiyatini ro'yobga chiqarishda barqaror va xavfsiz muhitni ta'minlashga, xalqaro maydondagi ijobiy imidjini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Исоқов М. Б. Транспорт инфратузилмасида мулкый жиноятларнинг олдини олиш тактикаси ва криминологик жиҳатлар // Давлат ва жамият хавфсизлиги. – Тошкент, 2024. – № 1. – Б. 34-40.
2. Валиев Т. Ш. «Хавфсиз туризм» концепцияси доирасида ички ишлар органлари фаолиятини ташкил этиш муаммолари // Замонавий юридик фанлар ахборотномаси. – 2023. – № 3. – Б. 112-118.
3. Собирова Г. Н. Йўловчилар ва туристларнинг виктимологик ҳимояси: рақамли технологиялар ва психологик ёндашувлар // Психология ва ҳуқуқ. – Тошкент, 2024. – № 2. – Б. 77-84.
4. Умаров Қ. А. Туризм ва транспорт объектларида жамоат хавфсизлигини таъминлаш: инновацион ечимлар ва хориж тажрибаси // Ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти: назария ва амалиёт. – Тошкент: ИИВ Академияси, 2023. – № 4. – Б. 18-25.

Contact: 99 826 99 56

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

5. Маҳмудов С. А. Туризм объектларида интеллектуал видеокузатув ва «Хавфсиз шаҳар» тизимларининг профилактик аҳамияти // Ҳуқуқшунослик ва криминология масалалари. – 2025. – № 1. – Б. 55-62.

Contact: 99 826 99 56

